

ПАВЛЕНКО Владислав

*слухач магістартури факультету
забезпечення державної безпеки
Київського інституту Національної
гвардії України*

Науковий керівник:

МАЛЬЦЕВ Віталій

*доцент кафедри державної безпеки
факультету забезпечення державної
безпеки Київського інституту
Національної гвардії України,
кандидат юридичних наук, старший
дослідник, доцент*

ЗАКОНОДАВЧІ ТА ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КІБЕРБЕЗПЕКИ ТА ВІЙСЬКОВОЇ ЮСТИЦІЇ В УМОВАХ ГІБРИДНИХ ЗАГРОЗ

Інформаційні атаки мають на меті дестабілізацію внутрішньої ситуації в країні, підірвання довіри до державних інститутів та провокування конфліктів. На законодавчому рівні Україна зробила кроки в цьому напрямку, прийнявши Закон України "Про основні засади забезпечення кібербезпеки України". Він визначає правові та організаційні основи для захисту держави від кібератак, зокрема інформаційного характеру. Проте, на практиці є необхідність необхідність ширшого регулювання, яке б охоплювало питання боротьби з дезінформацією, маніпуляцією суспільною думкою та кібершпиунством. Однак, зростання кіберзагроз вимагає особливої уваги до правового регулювання

Кібербезпека як основний фронт гібридної війни. Кібератаки на критичну інфраструктуру, державні інститути та приватні підприємства стали важливим елементом гібридної війни. Після російського вторгнення в Україну в 2014 році, особливого значення набули кібератаки на енергетичний сектор та державні установи. Наприклад, атака вірусу "NotPetya" у 2017 році продемонструвала вразливість українських підприємств і державних органів до подібних загроз.[1] Законодавча база, яка регулює кібербезпеку, була вдосконалена після цього інциденту. Закон "Про кібербезпеку" визначає відповідальність державних органів за захист критичної інфраструктури. Однак, необхідно посилювати механізми міжнародного співробітництва в обміні інформацією та спільних операціях та обміну інформацією щодо кіберзагроз, а також забезпечити оперативну адаптацію національного законодавства до змін у сфері кібербезпеки. Регулювання використання сучасних технологій. Потрібні зміни в законодавстві для регулювання використання новітніх технологій (дрони, кібератаки, штучний інтелект) у боротьбі з тероризмом зі збройною агресією та іншими загрозами

національній безпеці. Це особливо важливо у контексті гібридних загроз, які вимагають комплексного підходу. Україна має використовувати досвід інших держав у боротьбі з гібридними загрозами, наприклад, Європейського Союзу. ЄС створив Спільну рамкову стратегію боротьби з гібридними загрозами, яка включає заходи щодо протидії дезінформації, кібератак та використання неконвенційних методів війни. Уряди країн ЄС працюють над розробкою національних стратегій захисту від гібридних загроз, в яких велика увага приділяється взаємодії між військовими формуваннями, правоохоронними органами та приватним сектором.[2]

Реформування системи військового правосуддя, системи військової юстиції в Україні та багатьох інших країнах зростає в умовах сучасних викликів і загроз. Ефективне правове регулювання відповідальності військовослужбовців і правоохоронців за порушення під час виконання службових обов'язків є критично важливим для забезпечення справедливості, дисципліни та верховенства права в армії.

Створення спеціалізованих військових судів. Однією з ключових проблем у сфері військової юстиції є відсутність спеціалізованих судових інститутів, а й у багатьох інших країнах, є відсутність спеціалізованих судових інститутів, що могли б ефективно розглядати справи, пов'язані з порушеннями військовослужбовців. Зараз більшість таких справ розглядають загальні цивільні суди, які не завжди мають потрібну компетенцію для оцінки дій у специфічних умовах військової служби. Відтак, пропонується створити військові суди, що матимуть спеціалізовані повноваження для розгляду справ військових і правоохоронців. Міжнародний досвід свідчить про важливість такої реформи. Наприклад, у Сполучених Штатах діє Військовий апеляційний суд (Апеляційний суд для збройних сил Сполучених Штатів здійснює всесвітню апеляційну юрисдикцію щодо військовослужбовців збройних сил, які перебувають на дійсній службі, та інших осіб, які підпадають під дію Єдиного кодексу військової юстиції. Суд складається з п'яти цивільних суддів, які призначаються на 15 років Президентом за порадою та згодою Сенату.

Справи, які розглядаються Судом, стосуються широкого кола правових питань, включаючи конституційне право, кримінальне право, докази, кримінальний процес, етику, адміністративне право та законодавство про національну безпеку. Рішення Суду підлягають безпосередньому перегляду Верховним Судом Сполучених Штатів[3] що робиться для забезпечення захисту прав військовослужбовців та підтримання верховенства права), який спеціалізується на вирішенні правових питань, що стосуються військових злочинів і дисциплінарних порушень. Такий підхід дозволяє забезпечити професіоналізм і ефективність у вирішенні подібних справ .

Вдосконалення процедур правосуддя у військових умовах. Військова юстиція потребує адаптації до специфічних умов, що виникають у зоні бойових дій або в умовах надзвичайного стану. Важливим аспектом є забезпечення

швидкого та справедливого розгляду справ. Однією з проблем є затримка в процесах розгляду, коли військовослужбовці перебувають у підвішеному стані тривалий час без рішення суду. Під час розгляду трибуналами воєнних злочинів, що були скоєні після Другої світової війни, багато обвинувачених висували накази своїх керівників як захист, заявляючи, що не можуть бути притягнуті до відповідальності за скоєні злочини. Судова практика цих судів врешті-решт призвела до розроблення загальноприйнятої норми, що застосовується у всіх збройних конфліктах, внаслідок чого дотримання наказу керівника не звільняє підлеглого від кримінальної відповідальності, якщо підлеглий знав, що наказане діяння було незаконним, або якщо він повинен був це розуміти через його очевидно незаконний характер.[4] Проблеми у забезпеченні правової відповідальності військових осіб в умовах збройних конфліктів були відзначені в дослідженні Міжнародного Комітету Червоного Хреста (МКЧХ). На думку організації, удосконалення системи військової юстиції повинно включати чіткі процедури, що відповідають міжнародним нормам, зокрема Женевським конвенціям, які гарантують захист військовослужбовців та цивільних осіб у конфліктах .

Необхідність створення військових трибуналів для важких злочинів. Реформа військового правосуддя повинна також включати створення військових трибуналів для розгляду важких злочинів, таких як воєнні злочини або порушення гуманітарного права. Військові трибунали є ефективним інструментом у багатьох країнах для судового переслідування військовослужбовців за тяжкі злочини, вчинені під час виконання службових обов'язків. Зокрема, у Франції та Ізраїлі діють військові суди, які розглядають такі злочини, що забезпечує оперативність та відповідальність у судовому процесі. Наприклад, солдати, які маскують себе під цивільне населення, щоб здійснити несподіваний напад на командира противника з метою його вбити, не можуть посилатись на помилку у праві, оскільки вони помилково вважали, що віроломне вбивство супротивника становить воєнний злочин лише у міжнародному збройному конфлікті. І навпаки, снайпер, який поцілює в супротивника у воєнній формі, не може бути притягнутим до кримінальної відповідальності за воєнний злочин який полягає у нападі на цивільну особу просто тому, що особа під прицілом згодом виявилася цивільним жителем, одягненим у військову форму[5]

Гармонізація національного законодавства з міжнародними стандартами Україна, у процесі реформування своєї системи військової юстиції, повинна враховувати міжнародний досвід та вимоги. Особливо важливою є гармонізація національного законодавства з міжнародним гуманітарним правом та стандартами Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ). Це допоможе не лише забезпечити правове регулювання на рівні, відповідному до сучасних вимог, а й посилить правові гарантії для військових та забезпечить їх захист у конфліктах. Міжнародне співробітництво з питань національної безпеки є однією з форм

реалізації державної політики у сфері національної безпеки і спрямовується на захист національних інтересів України.[6]

Список використаних джерел:

1. Аналіз атак "NotPetya". Доповідь про наслідки та рекомендації для України. [Carnegie Endowment for International Peace] URL:<https://carnegieendowment.org>. (Дата звернення 20.09.2024).

2. Європейська стратегія з гібридних загроз. Документи ЄС щодо боротьби з гібридними загрозами. [European Commission] URL:https://ec.europa.eu/info/policies/security-and-defense/hybrid-threats_en. (Дата звернення 20.09.2024).

3. Військовий апеляційний суд США. Інформація про роботу суду з розгляду військових злочинів. [US Court of Appeals for the Armed Forces] URL:<https://www.armfor.uscourts.gov>. (Дата звернення 20.09.2024).

4. Міжнародний Комітет Червоного Хреста (МКЧХ). Дослідження щодо прав військовослужбовців у збройних конфліктах. [ICRC] URL:<https://www.icrc.org>. (Дата звернення 20.09.2024).

5. Міжнародне гуманітарне право та військові трибунали. Інформація від ООН та МКЧХ. [United Nations] URL:<https://www.un.org>. (Дата звернення 20.09.2024)

6. Закон України "Про національну безпеку". Законодавча база України. [Verkhovna Rada] URL:<https://zakon.rada.gov.ua>. (Дата звернення 20.09.2024).